

Лекція 5. З народу руського, з польської нації

ЧАСТИНА ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

Вступ:

Польська шляхта пишалась свободами та привілеями, які використовувала згідно із законами Речі Посполитої. Так само міцно, як свободу, вона цінувала і рівність перед законом без огляду на займані посади та статки. Після з'єднання Польщі з Литвою, а особливо з Руссю, з'явилась певна суттєва різниця між польською та руською шляхтою. І надалі в Русі існували князівські титули, а магнати володіли величезними маєтками (значними обсягами землі, мережею сіл, десятками приватних міст, власним військом, палацами, костелами). Ця різниця дуже ускладнювала політичну ситуацію.

Зміст теми:

1. Найзаможніші руські роди
2. Від авантюриста до мільйонера
3. Польські чи руські? Магнатські палаци та двори
4. З народу руського, з польської нації

Повний зміст теми [ТУТ](#).

Форма роботи: Після вступної лекції, що буде пояснювати питання магнатерії, кожна підтема буде опрацьована за допомогою спеціальної долученої карти праці, яку вчитель буде коментувати під час уроку з використанням матеріалів із сайту <https://myrazem.net>. Під час заняття, учні ознайомляться із текстовими джерелами, іконографією, мапами та будуть працювати із завданнями на мапі. Наприкінці вчитель підсумує заняття.

Заохочуємо до спільного розв'язання завдань. Карти праці не варто використовувати як засіб оцінювання.

Карти праці є двомовними і їх необхідно друкувати для кожного учня окремо.

Пояснення і підказки до карти.

1. Завдання 1: Радзивілли – Волинське, Брест-Литовське, Новогрудське, Мінське, Віленське, князівство Жмудське, Замайські - Руське, Подільське, Люблінське, Острозькі - Волинське і Краківське, Вишневецькі - Київське і Брацлавське. Ці два останні роди володіли найбільшими ділянками землі на території України, а міста та села, засновані ними, переважно існують і дотепер.
2. Завдання 1: 1d, 2c, 3b, 4e, 5a. Це завдання - чудова можливість, аби продемонструвати експансивність великої магнатерії.
3. Завдання 1: 1 – 1) замок Конецпольських у Підгірцях, 2) замок Вишневецьких у Вишнівці, замок Собеських в Олеську, замок Острозьких у Дубні.
4. Завдання 1: 1b, 2c, 3a, 4e, 5f, 6d.
Завдання 2: Віденська битва 1683 р.

Елементи навчальної програми

Річ Посполита Обох Народів та її сусіди в XVII столітті. Учень:

XI. 6. розрізняє характеристичні ознаки культури Бароко, посилаючись на приклади архітектури та мистецтва з власного регіону.

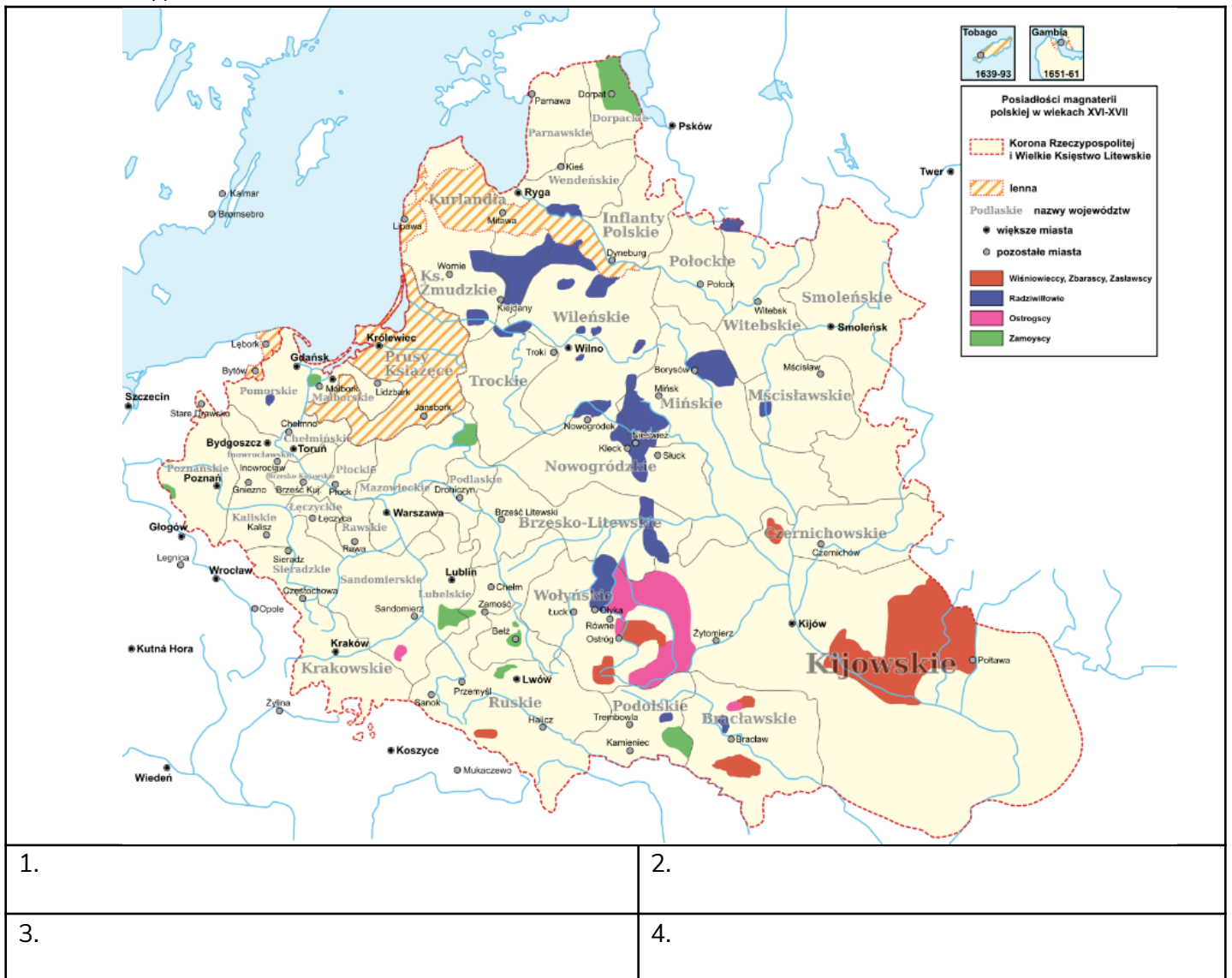
Лекція 5. З народу руського, з польської нації *ЧАСТИНА ДЛЯ УЧНЯ*

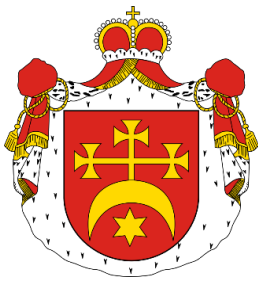

1. Найзаможніші руські роди

Всупереч різним стереотипам, русини в Речі Посполитій могли бути доволі заможними. Статки найбагатших руських князів, таких як Острозькі, Збараські чи Заславські, багатократно переважали те, чим у XVI столітті володіли мешканці Корони Королівства Польського. Очевидно, з часом на території України почали осідати і польські шляхтичі. Широкі терени над Дніпром заохочували до створення величезних маєтків.

1. Давайте поглянемо багачам у кишені. Мірою заможності в ті часи була кількість землі, що їм належала. Тож подивимось, хто з них мав її найбільше. З'ясує, з яких частин Речі Посполитої походили роди, згадані на мапі. Зазнач, які з них володіли найбільшими маєтками і в яких воєводствах вони мали найбільше маєтків?

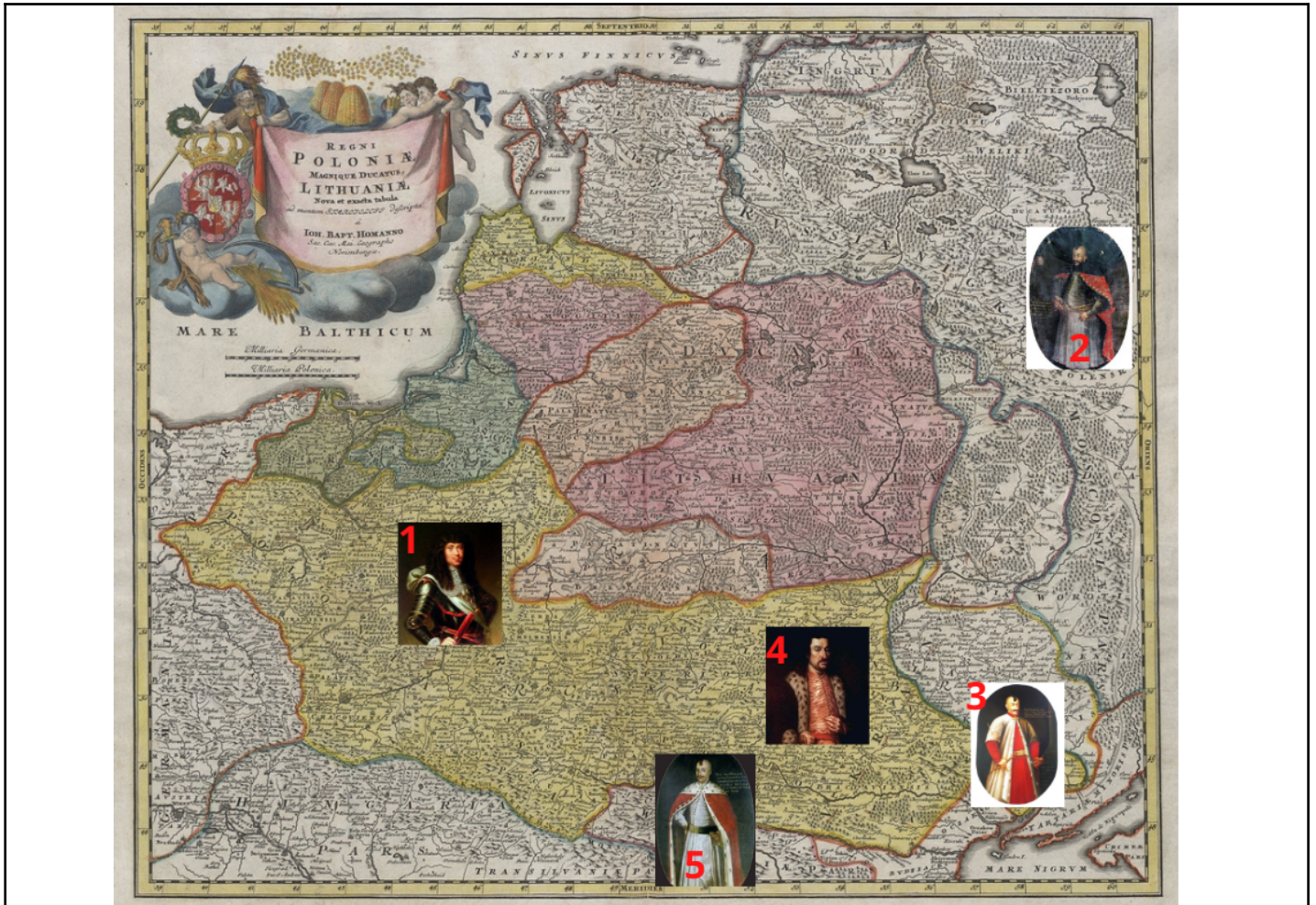

2. Від авантюриста до мільйонера

Вишневецькі - це дуже відома магнатська родина, яка відіграла важливу роль в історії Польщі та України. Що цікаво, деякі представники роду є героями історії України, у той час як інших характеризують неприхильно, а то й вороже. Вони здобули величезні статки і впливи, головним чином завдяки пристрасті до війни, авантюри, але також і майстерності - як би ми сьогодні сказали - у

підприємництві.

1. Подивимось на представників роду з XVI – XVII століть, чії досягнення були найцікавішими. Поєднай опис із портретом і впиши необхідний номер. Підказками є розташування портретів на мапі.

a) Михайло Вишневецький - амбітний діяч, який мріяв побачити своїх шурина на троні Молдавського господарства - князівства на теренах сучасної Румунії. Він здобув, чого бажав, але був отруєний католицькою гостією (хлібом для причащення, 1616 р.)	
b) Дмитро Байда-Вишневецький – найбільший авантюрист, відомий з битв проти татар і турків, засновник першої козацької Січі (козацького табору) на острові Хортиця. Був повішений у Стамбулі (1563 р.).	
c) Костянтин Вишневецький – став спонсором антицарського походу (1605 р.) і дістався на весілля Лжедмитрія І. Показав москалям, що означає хоробрий русин. Займався також побудовою міст в Україні.	
d) Михайло Корибут Вишневецький – той, який досяг найвищої шани, яку міг здобути шляхтич Речі Посполитої. Його було обрано польським королем під час вільної елекції (1669 р.).	
e) Ярема Вишневецький – той, який любив будувати і заселяти лівобережну Україну, тобто її частину на схід від Дніпра. Відомий з боїв проти козаків під час повстання Хмельницького...при тому, що його предок був одним із засновників січового козацтва.	

Вишневецькі - це рід руського походження. Їх представники були першопочатково православного віросповідання. Вже з початком XVII століття деякі з них почали переходити в католицизм. З часом Вишневецькі дещо більше полонізувались. Їх величезні статки - приватні міста і села та власні збройні сили - стали символом магнатської потужності. Їх домінування на українських землях є сьогодні аргументом для російської пропаганди з підігрівання українсько-польських конфліктів.

Ярема Вишневецький - важлива постать нашої спільної історії. Його постать надихнула барда Яцека Качмарського створити твір "Навернення Князя Яреми". Радимо його прослухати: https://www.youtube.com/watch?v=-1t4Dz0vQjo&ab_channel=KSztofPe

3. Польські чи руські? Магнатські палаці і двори.

Більшість найкрасивіших палаців, збудованих магнатами Речі Посполитої, знаходиться сьогодні за східними кордонами Польщі. Їх найчастіше трактують як частину польської спадщини. Насправді ж, найчастіше в Україні витончені палаці будували представники руських родів та споріднених із ними польських родів.

1. Подивись на ці колись потужні розбудовані палаці. Роди, до яких вони належали, позначені своїми гербами (ти зустрінеш їх представників захованих у наступних вправах). Спробуй встановити, де вони знаходились (місцевість впиши посередині) та нанеси на мапу з завдання 1.

	1.		
	2.		
	3.		
	4.		

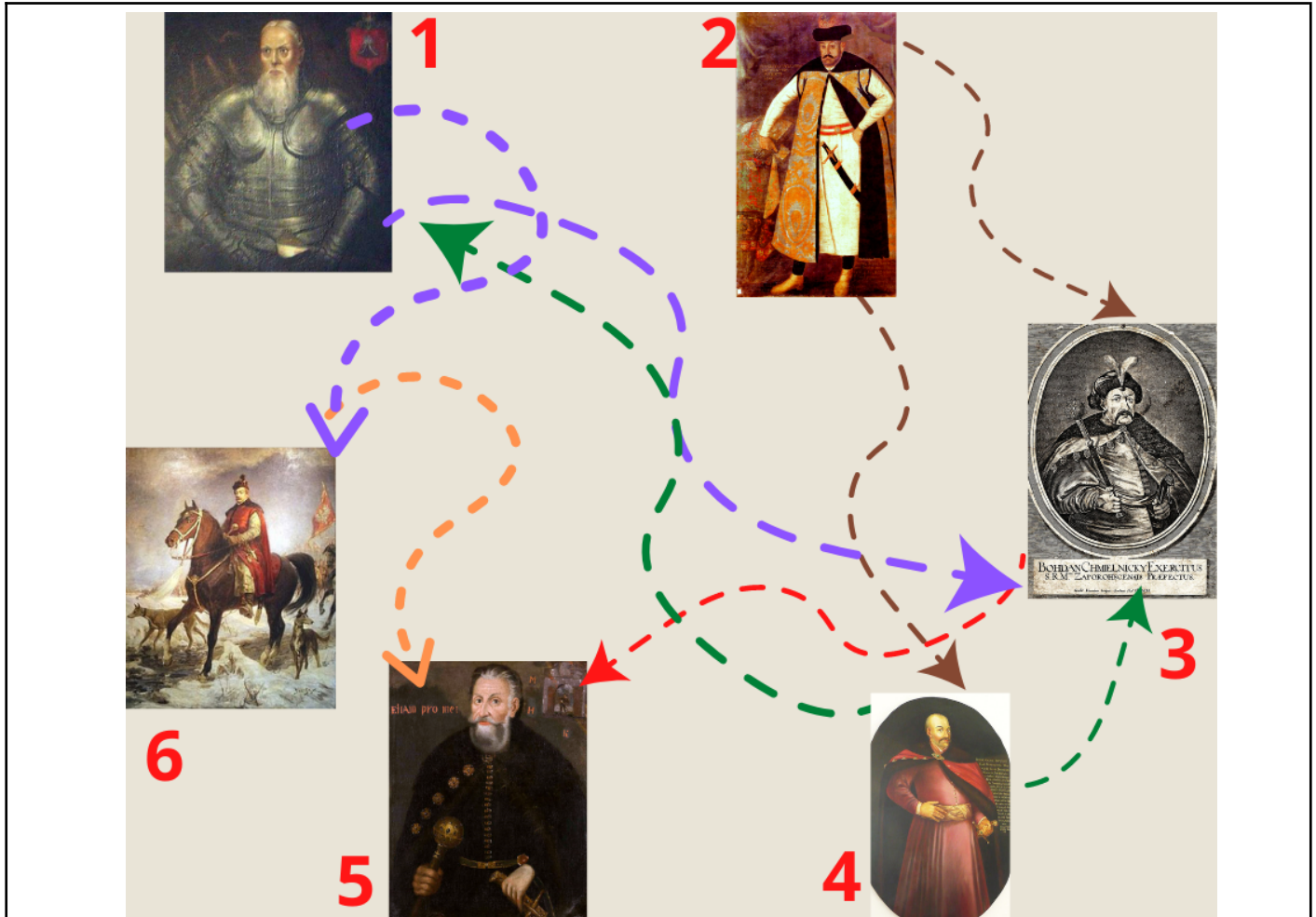
Витончені будівлі свідчать про багатство спільної історії - і так і належить їх розглядати. Як “наші”: і українські, і польські.

4. „З народу руського, з польської нації”.

Українцям та полякам буває важко узгодити спільну версію історії. Сум'яття розпочинається навіть коли необхідно окреслити її героїв. Деякі є спільними. Але часом крайній шовінізм схиляє поляків і українців до привласнення собі заслуг даної постаті. Пам'ятаймо також, що одна і та ж особа могла вважатися героєм для одного народу але ворогом чи зрадником - для іншого.

1. Подивитись на поєднання між портретами. Вони показують, як у різний спосіб життєві шляхи відомих поляків і русинів перепліталися, часами доволі неочікувано. Бувало, що вони ставали плече до плеча на полі битви або ж навпаки, один навпроти одного. Опис під графікою та стрілки повинні допомогти тобі розшифрувати хто є ким.

Богдан Хмельницький - очільник найбільшого козацького повстання в 1648 р.. Майже за 30 років до того він воював на стороні гетьмана Жолкевського під Цецорою, де потрапив до турецької неволі.

a

Адам Кисіль - студент Замойської Академії, київський воєвода, православний сенатор Речі Посполитої. Учасник посольства до Хмельницького у 1649 р. в часи повстання, прихильник порозуміння з козаками.

b

Криштоф Збаразький - комісар із козацьких справ. Спонсор пишного посольства до султана у 1622 р., під час якого уклав дуже вигідний мир з османами. Викуповував там польських бранців, можливо, що і Хмельницький був серед них.

c

Ян Замойський - великий коронний канцлер, найвпливовіший політик свої часів. Засновник Замостя та Замойської Академії.

d

Ярема Вишневецький - великий противник Богдана Хмельницького, споріднений зі Збаразькими. Бойовий товариш старости Киселя у битвах із московитами у 1632 р..

e

Станіслав Жолкевський - великий коронний гетьман, учень і протеже канцлера Замойського, видатний військовий діяч, загинув під Цецорою під час битви з османами.

f

2. Один із найвидатніших правителів Речі Посполитої, Ян III Собеський, був відомим як славетний вождь. Він посідав значні статки в Україні, обороняв її перед татарськими наїздами, тож через ці функції мав регулярний контакт із козацьким військом (про яке більше дізнаєшся в наступній лекції). Впиши у вільне місце його найвідомішу перемогу (дата, місце та супротивник). Варто згадати, що завдяки ньому частина козаків захотіла стати саме на його бік.

Як легко помітити, без огляду на національність, завжди існувало багато зв'язків між героями спільної історії.